

שוד בנסיבות מחמירות - משמעותו והעונש בצידו

החוק מבדיל בקלות יחסית בין עבירת 'גניבה' שהיא נטילה של חפץ מאדם אחר, לבין 'שוד' שכולל אותה עבירה, אך עם הפעלת אלימות. לעומת זאת האבחנה בין 'שוד' לבין 'שוד בנסיבות מחמירות' היא מסובכת יותר, כי שתי עבירות אלה כוללות קריטריון של אלימות. כתוצאה מכך, מואשמים אנשים בקלות יחסית בעבירת שוד בנסיבות מחמירות, אף כי המעשה שביצעו עונה על הגדרה של שוד. יש להגדרה משמעות רבה מבחינת העונש המוטל ולכן יש לקבוע בזהירות את מהות העבירה שביצע הנאשם. עו"ד אסף דוק מסביר על יסודות עבירות שוד בנסיבות מחמירות ומרכיביה, מה העונשים הקבועים בצידה, התייחסות בתי המשפט אליה, את ההבדל בין שלוש העבירות ועל דרישת בית המשפט העליון לקבוע 'מדרג אלימות' כדי לא לפגוע במידתיות העונש.

עבירות גניבה, שוד ושוד בנסיבות מחמירות

□ **גניבה** - עבירת הגניבה מפורטת בסעיף 283 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, ובה מוגדר כי "מי שגונב חפץ שאפשר לגנוב, וללא הסכמת בעליו החוקיים, תוך שימוש בדרכי רמייה ותוך כוונה לשלול את מושא הגניבה שלילת קבע, הרי שהוא גנב". הגניבה מתייחסת לחפץ שניתן לגנוב, כולל חפץ שמחובר לקרקע. כמו כן כוללת גניבה את 'הנטילה' של החפץ, תוך כדי הפחדה או תחבולה או אף אם הגנב מצא את החפץ ונמנע מלהשיבו לבעליו.

העונש על גניבה בהתאם לסעיף 284 לחוק העונשין הוא 3 שנות מאסר.

□ **תקיפה לשם גניבה** - סעיף 381(א)(2) לחוק העונשין עוסק בעבירת תקיפה לשם גניבה וקובע עונש של עד 3 שנות מאסר לאדם התוקף את חברו כדי לגנוב דבר. במידה והתקיפה בוצעה בצוותא של יותר משני אנשים - העונש מנזק לעד 5 שנות מאסר. תקיפה לשם גניבה דומה מאוד לעבירת השוד הרגילה, שכן בדומה לה היא מערבת את עניין התקיפה ואת עניין הגניבה, ומכאן שלכאורה יושת עליה מאסר כבד ביותר. ואולם, השוני בין שתי העבירות הוא טכני במהותו וככזה מאפשר לתביעה מרחב פעולה והחלטה האם לפנות לבית משפט מחוזי ולהאשים את הנאשם בשוד, או לפנות אל בית משפט השלום בכתב אישום העוסק בתקיפה לשם גניבה. הדבר תלוי בין היתר באופי הפעולה, נסיבותיה וחומרתה, אך יש להדגיש כי גם מקרים "קלים" יחסית עלולים בהחלט להביא לכתב אישום שעניינו עבירת שוד.

השוני בין שתי העבירות הוא טכני במהותו וככזה מאפשר לתביעה מרחב פעולה והחלטה האם לפנות לבית משפט מחוזי ולהאשים את הנאשם בשוד, או לפנות אל בית משפט השלום בכתב אישום העוסק בתקיפה לשם גניבה. הדבר תלוי בין היתר באופי הפעולה, נסיבותיה וחומרתה, אך יש להדגיש כי גם מקרים "קלים" יחסית עלולים בהחלט להביא לכתב אישום שעניינו עבירת שוד.

□ **שוד** - עבירת השוד מוגדרת בסעיף 402 (א) לחוק העונשין ונחשבת לאחת העבירות החמורות בספר החוקים. עבירות שוד היא הרחבה של עבירת הגניבה וכוללת גם אלימות. שוד הוא גניבה תוך ביצוע או איום בביצוע אלימות באדם או בנכס, כדי להשיג את הדבר שאותו רוצים לגנוב או כדי למנוע התנגדות לגניבתו. כדי להגדיר גניבה כשוד, האלימות יכולה להיות אף איום באמצעות פתק.

העונש על שוד הוא עד 14 שנות מאסר וכדי לקבוע שאכן היה שוד, קרי שימוש באלימות, יש להוכיח כמה דברים:

- קשר נסיבתי בין הגניבה לבין האלימות שהופעלה ולקשר ביניהם.
- המחוקק לא מבדיל אם בוצע איום או אלימות בפועל ומספיק האיום כדי שהעבירה תהיה שוד ולא גניבה.
- המחוקק מקשר בין האלימות לבין הגניבה, גם אם היה ביניהם פער זמנים. למשל שודד שאיים על אדם אחר שראה אותו שודד.
- חוק העונשין פוסק עונש גם אם אדם רק ניסה לבצע שוד אך לא הצליח בפועל. העונש על ניסיון לשוד עלול להיות 7 שנים.
- **שוד בנסיבות מחמירות** - עבירת השוד בנסיבות מחמירות מוגדרת בסעיף 402 (ב) לחוק העונשין ונחשבת לחמורה אף יותר. עבירה זו, שמוגדרת גם שוד מזוין, נקבעת אם במהלך השוד (הגניבה האלימה) התקיימו שלוש נסיבות אלה:
 - במהלך השוד התבצע שימוש בנשק חם או קר שיכול לסכן או לפגוע באדם. אדם יכול להיות מורשע בשוד בנסיבות מחמירות, גם אם שותפו לפשע החזיק את הנשק.
 - תוך כדי השוד אדם אחר נפגע.
 - השתתפו בשוד כמה אנשים.
- העונש על נאשמים בשוד בנסיבות מחמירות עלול להגיע אף ל-20 שנות מאסר.

קביעת מדרג אלימות על ידי בית המשפט העליון

כאמור, בית המשפט נזהר בהרחבת עבירת שוד לעבירת שוד בנסיבות מחמירות. המשמעות של הוספת 'בנסיבות מחמירות' לעבירת שוד היא משמעותית מאוד עבור הנאשם. משום ששתי העבירות, 'שוד' ו'שוד בנסיבות מחמירות', כוללות שימוש באלימות, הרי שאפשר לקבוע בקלות יחסית כי אדם ביצע שוד בנסיבות מחמירות רק לאור אלימות שהפגין, בלי בדיקה יסודית דיה.

בית המשפט העליון דן לאחרונה בהבדל בין שתי העבירות (**החלטה ע"פ 1964/16** מיום 25.5.17). הדיון התבצע במסגרת ערעור על פסק דין שנקבע בבית המשפט המחוזי בחיפה, הרשיע אדם בניסיון שוד בנסיבות מחמירות וגזר עליו שנתיים מאסר בפועל. באותו מקרה נכנס הנאשם למשרד של תחנת דלק כשהוא רעול פנים ודרש מהמתדלק למסור לו את הכסף שברשותו, תוך כדי דחיפתו בכוח. המתדלק הצליח להדוף אותו והנאשם נמלט. בית המשפט קבע כי משום שהנאשם עשה שימוש בכוח, התקיים היסוד העובדתי של 'שוד בנסיבות מחמירות'.

במהלך הדיון בבית המשפט העליון צוין כי קל יחסית להבדיל בין עבירת 'גניבה' לבין הגדרת 'שוד', לפי הקריטריון של אלימות שהופעלה או לא. עם זאת, נדמה כי כמעט כל שימוש באלימות מספיקה להגדיר את העבירה כ'שוד בנסיבות מחמירות' ולא כ'שוד'. בית המשפט העליון ציין כי מדובר בפרשנות יתר בעלת משמעות רבה לנאשם, ולכן נקבע כי יש לשאוף לקבוע מדרג של חומרת האלימות כדי שלא כל שימוש באלימות יוגדר כשוד בנסיבות מחמירות. אמנם קשה לבצע מדרג כזה, אולם יש לעשות זאת כדי לא לפגוע בעקרונות המידתיות בענישה.

הרכב השופטים בבית המשפט העליון קיבל את הערעור של הנאשם והמיר את הרשעתו לעבירת 'ניסיון שוד', ובהתאם עונשו הופחת לשישה חודשי עבודות שירות. נקבע כי בית המשפט המחוזי טעה כאשר קבע שעצם השימוש באלימות מגדיר את ניסיון השוד כשוד בנסיבות מחמירות. אמנם ננקטה אלימות במהלך השוד, אך היא לא קשה כבמקרים אחרים, כמו שימוש בנשק חם וגרימת נזק משמעותי לאדם אחר. נוסף על כך הצליח המתלונן להבריח את הנאשם ולא נגרם לו נזק. בית המשפט ציין כי תמונה העובדה

שמראש נקבעה עבירת השוד בנסיבות מחמירות שכן אף לא מדובר על שוד אלא על ניסיון לשוד.

זומנת לחקירה או הוגש נגדך כתב אישום בגין שוד בנסיבות מחמירות?

החוק קובע כאמור מספר הגדרות שונות לניסיונות גניבה, בהתאם לרמת האלימות שננקטה במהלכן. קריטריון האלימות משותף לעבירת 'שוד' ולעבירת 'שוד בנסיבות מחמירות', ולכן אפשר בקלות יחסית להאשים אדם בעבירת שוד בנסיבות מחמירות. אדם שהורשע בעבירת שוד בנסיבות מחמירות עלול לספוג עונש ממושך, אות קלון עליו ועל משפחתו וסיכויי לשקם את חייו קטנים יותר. יש להיעזר בעורך דין פלילי מיומן כדי לשאוף להגדרה מדויקת של העבירה שהתבצעה, ואין להסס להגיש ערעור אם העבירה שנקבעה והעונש בצידה אינם מידתיים.

בכל מקרה בו אתם מוצאים עצמכם חשודים או נאשמים בפלילים, עליכם להיעזר בעורך דין פלילי מנוסה הבקיא ברזי החקיקה והפסיקה שידע כיצד לנווט בין האפשרויות השונות שהחוק מאפשר לו. יש לבדוק בזהירות את עבודת המשטרה, לבדוק את אמינות המתלונן ולוודא היטב מהו סעיף העבירה שבו אתם מואשמים ומה משמעותו. כדאי לדעת ששינוי סעיף יכול להיות קריטי למהלך המשפט ולתוצאות המתקבלות בו. הזכות לקבל ייעוץ משפטי ניתנת בכל שלב של ההליך הפלילי וכדאי לנצל החל מהשלב הראשון - החקירה במשטרה. בשלב זה יש כללים ברורים של 'עשה ואל תעשה', משום שאף שגיאה קלה מצד העצור עלולה להיות בעלת השלכות רציניות להמשך ההליך.

תחום הדין הפלילי סבוך, מורכב ומאפשר טווח פעולה רחב. כמעט כל אחד מהשלבים בהליך הפלילי יכול להוות שלב יציאה ממנו ולהיפך, לכן היועצות בעו"ד פלילי הינה קריטית לאורך כל שלביו של ההליך הפלילי המתנהל נגדך. עורך הדין שייצג את האינטרסים שלך יוכל עוד משלביו הראשונים של ההליך לסכל את האפשרות שתואשם או תורשע בהאשמות שווא וכן במקרים מסוימים אף להביא לביטול ההליך הפלילי שנפתח נגדך. בכל מקרה של חשד בביצוע או מעורבות בעבירה פלילית, הצורך בייעוץ משפטי מקצועי הוא הכרחי. עורך הדין יוכל להקטין את כובד הראיות נגדך ולהביא לתוצאות המיטביות בתיק בכך שיייע לך לגבש גרסה עקבית שעשויה להיות ההבדל בין הרשעה לזיכוי.

משרדנו מספק ייעוץ וייצוג משפטי לחשודים ונאשמים בעבירות גניבה ושוד מזה תקופה ארוכה ובכך שומר נאמנה על הזכויות והאינטרסים שלהם תוך לחימה עיקשת, רציפה ובלתי מתפשרת במנגנונים השונים עד לכיבוש היעד לשביעות רצונם. במידה וזומנת לחקירה במשטרה או הוגש נגדך כתב אישום - פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או השאר פרטים ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.